

Dr. sc. Ivan Vukušić*

SLIKOVNE SNIMKE KAO OSOBNI PODATAK

U radu je primarno stavljen naglasak na slikovnu snimku, koja je analizirana kroz pojam osobnog podatka te dopuštenost obrade podataka kako ga shvaćaju važeći dokumenti Europske unije i Vijeća Europe. S obzirom na to da se nedozvoljenom uporabom slikovne snimke može narušiti i pravo na privatnost, bilo je potrebno analizirati granice privatnosti sukladno judikaturi Europskog suda pravde i Europskog suda za ljudska prava. Pored toga u radu se analizira doseg čl. 144. KZ-a Neovlašteno slikovno snimanje i čl. 146. KZ-a Nedozvoljena uporaba osobnih podataka, kojima se štiti slikovna snimka kao osobni podatak, ali i pravo na privatnost s obzirom na to da se navedena kaznena djela nalaze u glavi Kaznena djela protiv privatnosti. Upućuje se na potrebu izmjene odredbi KZ-a u svrhu oživotvorenja standarda zaštite osobnih podataka ustanovljenih od strane europskih sudišta.

Ključne riječi: neovlašteno slikovno snimanje, nedozvoljena uporaba osobnih podataka, europsko pravo, kažnjive radnje

1. UVOD

S obzirom na brzinu razvoja tehnologije u današnje vrijeme došlo je nužno do izazova u zaštiti osobnih podataka. U društvu gdje je globalizacija sveprisutna prikupljanje i razmjena osobnih podataka nemaju granica. S obzirom na to da se pravom žele urediti načini prikupljanja i korištenja osobnih podataka nužno je propisati načine najpovoljnijeg djelovanja u smislu uporabe osobnih podataka te uspostaviti granice kako u prvom redu ne bi došlo do povrede prava na privatnost. Svakako je cilj zaštitnog pravnog sustava ostvariti djelovanje zakonitih društvenih djelatnosti funkcionalno u njihovu opsegu pa se sukladno tome u pravilu i ograničava razmjena podataka prema zahtjevima nužnosti. Vidljivo je i da pojedinci svoje osobne informacije sve više čine dostupnima javno i globalno, a tehnologija je preobrazila i gospodarstvo i društveni život.¹

* Dr. sc. Ivan Vukušić, docent na Katedri za kazneno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

¹ Uredba o zaštiti pojedinca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka (u daljnjem tekstu: GDPR), t. 6.

Iako su pravo na privatnost i pravo na zaštitu osobnih podataka jako povezani, radi se o različitim pravima. Pravo na privatnost zaštićeno je različitim dokumentima na nacionalnoj i međunarodnoj razini, a uplitanje javne vlasti dozvoljeno je samo pod određenim pretpostavkama.² Pravo na privatnost definirano je kao pravo živjeti svojim životom uz minimalno zadiranje,³ dok se zaštita osobnih podataka vidi kao aktivno pravo u obliku zaštite pojedinačnih prava kada se obrađuju tako da je u taj postupak uvijek uključeno nezavisno tijelo.⁴ Iako nezaštita podataka često dovodi do narušavanja privatnosti,⁵ to ne mora uvijek biti slučaj, pa stoga nije potrebno dokazati povredu prava na privatnost da bi se utvrdila povreda prava na zaštitu osobnih podataka. Jedan od načina zaštite privatnosti jest i putem Kaznenog zakona⁶ (u daljnjem tekstu: KZ) u RH, koji propisuje kazneno djelo neovlaštenog slikovnog snimanja, dok se zakonita obrada osobnih podataka štiti sankcioniranjem kaznenog djela nedozvoljene uporabe osobnih podataka.⁷

Svakako će se u radu analizirati granice dopuštenosti slikovnog snimanja⁸ i uporabe podataka pribavljenih takvim snimanjem kroz aspekt europskog prava i pozitivnog prava RH.

2. ZAŠTITA OSOBNIH PODATAKA U PROPISIMA I ODLUKAMA EU-a

Europska unija kao nadnacionalno tijelo donosi različite pravne dokumente koji su primarne i sekundarne pravne snage.⁹ S obzirom na to da bi nesankcioniranje povreda takvih propisa predstavljalo *lex imperfecta*, EU je ustanovio

² Handbook on European data protection law, Luxembourg, 2018, str. 18. Vidi više u Munivrana Vajda, M., Kaznena djela protiv privatnosti, objavljeno u: Cvitanović, L., Derenčinović, D., Turković, K., Munivrana Vajda, M., Dragičević Prtenjača, M., Maršavelski, A., Roksandić Vidlička, S., *Kazneno pravo – Posebni dio*, Zagreb, 2018, str. 159-160.

³ Dragičević Prtenjača, M., *Kaznena djela neovlaštenog zvučnog snimanja i prislušivanja te neovlaštenog slikovnog snimanja s osvrtom na praksu Europskog suda za ljudska prava i elaboracijom pojmova privatnosti i neovlaštenosti*, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, 1 (2014), str. 168.

⁴ Handbook on European data protection law, *op. cit.*, str. 19.

⁵ Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *The right to privacy in the digital age, on-line*, 2014, str. 12.

⁶ NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18.

⁷ Vidi više u: Horvatić, Ž. (ur.), *Rječnik kaznenog prava*, Zagreb, 2002.

⁸ Novoselec, P., *Opći dio kaznenog prava*, Osijek, 2016, str. 111-112.

⁹ Opširnije vidi u: Krstulović Dragičević, A.; Sokanović, L., *Načelo zakonitosti pred izazovima europskog kaznenog prava*, Zbornik radova s međunarodnog savjetovanja „Europeizacija kaznenog prava i zaštita ljudskih prava u kaznenom postupku i postupku izvršenja kaznenopravnih sankcija“, Split, 2017, str. 29-30.

i Europski sud pravde, koji pruža pravnu zaštitu i oživotvorenje dokumenata EU-a u praksi nacionalnih tijela. Slijedom navedenog potrebno je u radu analizirati dokumente EU-a kojima se štite osobni podaci i privatnost pojedinaca jer upravo slikovna snimka pojedinca predstavlja osobni podatak.

2.1. Zaštita osobnih podataka putem Direktive

Zaštita pojedinaca s obzirom na obradu osobnih podataka temeljno je pravo zajamčeno člankom 8. stavkom 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), kojim se utvrđuje da svatko ima pravo na zaštitu svojih osobnih podataka. Povelja dalje u čl. 52. propisuje da svako ograničenje pri ostvarivanju prava i sloboda priznatih Poveljom mora biti predviđeno zakonom i mora poštovati bit tih prava i sloboda. Podložno načelu proporcionalnosti, ograničenja su moguća samo ako su potrebna i ako zaista odgovaraju ciljevima od općeg interesa koje priznaje Unija ili potrebi zaštite prava i sloboda drugih osoba. Da bi se prava zagwarantirana Poveljom oživotvorila, temeljni dokument o zaštiti podataka u EU-u u razdoblju od 1995. do svibnja 2018. godine bila je Direktiva o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka 95/46/EZ Europskog parlamenta od 24. listopada 1995. godine (u daljnjem tekstu: Direktiva). Njome se nastojao postići visok stupanj sigurnosti u razmjeni podataka unutar EU-a, a obzirom na to da je slikovna snimka osobni podatak, u radu je potrebno analizirati uvjete za dopušteno rukovanje osobnim podacima prema Direktivi.¹⁰ Upravo da bi se u radu analiziralo raspolaganje osobnim podacima, potrebno je analizirati one odredbe koje definiraju što je osobni podatak i kada je dopušteno njime raspolagati jer takve radnje predstavljaju obilježje radnje počinjenja čl. 146. KZ-a. Iako je cilj Direktive¹¹ bio uspostaviti kompletnu harmonizaciju i potpuni stupanj zaštite, Direktiva je dovela do usvajanja različitih pravila o zaštiti osobnih podataka te se tako stupanj zaštite podataka razlikovao od države do države, što će kasnije biti vidljivo i u radu vezano za postojeće kazneno zakonodavstvo u RH.¹² Direktiva se primjenjivala na obradu podataka kod tehnika za prikupljanje, prijenos, rukovanje, snimanje, pohranjivanje ili komuniciranje zvučnih ili slikovnih podataka koji se odnose na fizičke osobe. Naravno, uvjet da bi obrada takvih podataka bila obuhvaćena ovom Direktivom jest da je automatizirana ili ako su obrađeni podaci sadržani ili će biti sadržani u susta-

¹⁰ O Direktivi vidi više u: Zarza, A. G., *Exchange of Information and Data Protection in Cross-border Criminal Proceedings in Europe*, Springer, 2013, str. 23.

¹¹ Pagallo, U.; Durante, M., *Legal Memories and the Right to Be Forgotten*, u: Floridi, L., *Protection of Information and the Right to Privacy – A New Equilibrium*, Springer, 2014, str. 18.

¹² Handbook on European data protection law, *op. cit.*, str. 21.

vu arhiviranja strukturiranom u skladu s posebnim mjerilima u vezi s pojedincima kako bi se omogućio lagani pristup tim osobnim podacima.¹³ Praksa Europskog suda pravde (u daljnjem tekstu: ESP) prije Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ¹⁴ (dalje u tekstu: GDPR) te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ ostaje relevantna u mjeri u kojoj su načela Direktive zadržana u GDPR-u.¹⁵ Direktiva smatra osobnim podatkom bilo koji podatak koji se odnosi na utvrđenu fizičku osobu ili fizičku osobu koju se može utvrditi. Navedeno tumačenje osobnog podatka bilo je prihvaćeno i Zakonom o zaštiti osobnih podataka, na koji se pozivalo u Obrazloženju KZ-a¹⁶ iz 2011. godine kao na razlog inkriminacije čl. 146. Nedoželjena uporaba osobnih podataka. Osoba koja se može utvrditi jest osoba čiji je identitet moguće utvrditi, izravno ili neizravno, a posebno navođenjem identifikacijskog broja ili jednog ili više činitelja značajnih za njezin fizički, fiziološki, mentalni, gospodarski, kulturni ili socijalni identitet. Sukladno Povelji Direktiva navodi kriterije¹⁷ koji bi predstavljali zakonitu obradu podataka ako je osoba čiji se podaci obrađuju nedvosmisleno dala svoju suglasnost; ako je obrada potrebna za izvršavanje ugovora kojem je osoba čiji se podaci obrađuju stranka ili kako bi se poduzele mjere na zahtjev osobe čiji se podaci obrađuju prije sklapanja ugovora; ako je obrada potrebna za sukladnost sa zakonskom obvezom kojoj nadzornik podliježe; ako je obrada potrebna kako bi se zaštitili vitalni interesi osobe čiji se podaci obrađuju; ako je obrada potrebna za izvršavanje zadatka koji se provodi zbog javnog interesa ili pri izvršavanju javne ovlasti koju ima nadzornik ili treća stranka kojoj se podaci otkrivaju; ako je obrada potrebna u svrhe zakonitog interesa koji ima nadzornik ili treća stranka ili stranke kojima se podaci otkrivaju, osim kada su ti podaci podređeni interesu za temeljna prava i slobode osobe čiji se podaci obrađuju i koja zahtijeva zaštitu na temelju članka 1. stavka 1. Direktive. Navedena zakonita obrada osobnih podataka predstavlja razlog isključenja protupravnosti kod kaznenih djela nedoželjene uporabe osobnih podataka i neovlaštenog slikovnog snimanja. Naime razlozi isključenja protupravnosti zbog načela jedinstvenosti pravnog poretka mogu biti propisani i u drugim propisima, a ne samo u Kaznenom zakonu. Tako bi primjerice pristanak te druge nabrojene okolnosti isključivale protupravnost kod radnje neovlaštenog slikovnog snimanja i nedoželjene uporabe osobnih

¹³ Direktiva, čl. 3. st. 1.

¹⁴ Sl. l. EU 119/l.

¹⁵ Handbook on European data protection law, *op. cit.*, str. 35.

¹⁶ Turković, K., Maršavelski, A. (ur.), Komentar Kaznenog zakona, Zagreb, 2013, 198.

¹⁷ Direktiva, čl. 7. st. 1. Vidi više: Galetta, A., De Hert, P., A European perspective on data protection and access rights, *on-line*, str. 4.

podataka. Iako, za razliku od uredbi, Direktiva služi približavanju, a ne potpunom ujednačavanju prava država članica EU-a, kriteriji zakonite obrade osobnih podataka bili su prihvaćeni Zakonom o zaštiti osobnih podataka.¹⁸

Svakako je ovdje potrebno spomenuti i Direktivu¹⁹ 2016/680 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka od strane nadležnih tijela u svrhe sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Okvirne odluke Vijeća 2008/977/PUP, koja je i dalje na snazi i djeluje kao *lex specialis* u odnosu na GDPR jer GDPR ne derogira propise EU-a koji se odnose na „kaznenu materiju“.

2.2. Zaštita osobnih podataka putem Uredbe – GDPR

Kako bi se osigurala dosljedna razina zaštite pojedinaca širom EU-a i spriječila razilaženja koja ometaju slobodno kretanje osobnih podataka na unutarnjem tržištu EU-a, bila je nužna Uredba radi pružanja pravne sigurnosti i transparentnosti.²⁰ Stoga je na razini EU-a donesen GDPR. GDPR dozvoljava parlamentima država članica u određenim situacijama da ipak donose zakonodavne akte, što, naravno, nije nužno jer Uredba ima izravan učinak,²¹ kojim se regulira pitanje iz nadležnosti GDPR-a. Takva regulativa mora biti u skladu s praksom ESP-a i ESLJP-a.²² Ipak, u određenim situacijama EU je nametnuo primjenu posebnih pravila.²³ Prema odredbama GDPR-a potrebno je formirati nadzorno tijelo koje će izricati upravne sankcije.²⁴ Logično je pitanje trebaju li se onda odredbe GDPR-a primijeniti samo na upravno-kaznene mjere ili i na kaznena djela. Istina je da je potrebno vidjeti pravnu prirodu norme, pravnu snagu te domašaj, pa se ne može automatski, bez posebne ocjene, u svakom

¹⁸ O učinku direktiva u materijalnom kaznenom pravu vidi više u: Vuletić, I., *Recepcija europskih kaznenopravnih tekovina u hrvatskome materijalnom kaznenom pravu, HAZU – Europska budućnost hrvatskoga kaznenog pravosuđa*, Zagreb, 2018, str. 132.

¹⁹ Sl. l. EU 119/89.

²⁰ GDPR, t. 13.

²¹ O relativizaciji načela neposrednog učinka u kaznenom pravu država članica nakon Lisabonskog ugovora vidi opširnije Đurđević, Z., *Lisabonski ugovor: Prekretnica u razvoju kaznenog prava u Europi*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu 2 (2008), str. 1080.

²² GDPR, t. 41. Uredba ima opću primjenu te je obvezujuća u cijelosti i izravno primjenjiva u svim državama članicama. Čapeta, T., Rodin, S., *Osnove prava Europske unije*, Zagreb, 2009, str. 41.

²³ GDPR, t. 164.

²⁴ Vidi više u: Josipović, I., Hrgović Novak, K., *Načelo ne bis in idem u kontekstu prekršajnog, kaznenog i upravnog prava*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu 2 (2016), str. 483-487.

konkretnom slučaju smatrati da je ono što je dopušteno u jednoj grani prava dopušteno i u drugoj.²⁵ Međutim prema uvodnoj točki 149. GDPR-a države članice trebale bi imati mogućnost propisati pravila o kaznenim sankcijama za kršenja GDPR-a, uključujući i kršenja nacionalnih pravila donesenih na temelju GDPR-a i unutar njegovih granica. Međutim izricanje kazni za povrede takvih nacionalnih pravila i upravnih sankcija ne bi smjelo dovesti do kršenja načela *ne bis in idem*, kako ga tumači ESP, iz čega proizlazi da je GDPR relevantan ne samo za upravno-kaznene mjere nego i za kaznena djela.²⁶ Dalje na tom tragu GDPR propisuje da, ako s GDPR-om nisu usklađene upravne novčane kazne ili ako je to potrebno u drugim slučajevima, primjerice u slučajevima teških kršenja GDPR-a, države članice trebale bi uvesti sustav kojim se predviđaju učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće sankcije. Stoga se dopušta državama članicama da same odrede u obliku kojih kažnjivih radnji će štiti pravne vrijednosti proklamirane GDPR-om.

Stoga da bi se znalo što je osobni podatak prema čl. 146. KZ-a, kojim se regulira nedozvoljena uporaba osobnih podataka, potrebno je vidjeti GDPR. Prema GDPR-u osobni podatak podrazumijeva svaki podatak koji se odnosi na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi. GDPR zahtijeva od država članica da pronađu razmjer između prava na zaštitu osobnih podataka i prava na slobodu izražavanja.²⁷

Obrada osobnih podataka dopuštena je u svrhe za koje su podaci prikupljeni te svaka daljnja obrada mora biti usklađena s prvotnom svrhom. Osobni podaci moraju biti zakonito, pošteno i transparentno obrađivani s obzirom na ispitanika.²⁸ Sukladno načelu smanjene količine podataka obrada mora biti primjerena, relevantna i ograničena na ono što je nužno u odnosu na svrhe u koje se obrađuju. Svakako je potrebno podatke zaštititi od neovlaštene ili nezakonite obrade te od slučajnog gubitka, uništenja ili oštećenja primjenom odgovarajućih tehničkih ili organizacijskih mjera („cjelovitost i povjerljivost”). Kada se obrada temelji na privoli,²⁹ a ne na posebnoj zakonskoj odredbi, voditelj obrade mora moći dokazati da je ispitanik dao privolu za obradu svojih osobnih podataka, a ispitanik ima pravo u svakom trenutku povući svoju privolu. Osoba ima pravo na ispravak³⁰ osobnih podataka koji se na njega odnose

²⁵ Vidi više u: Dragičević Prtenjača, M., *op. cit.*, str. 187.

²⁶ Iz uvodne točke 151. GDPR-a vidljivo je da uredba razlikuje kaznene, prekršajne i upravne sankcije.

²⁷ Vidi više u: Boban, M., *Zaštita podataka i pravo na privatnost u informacijskom društvu*, Gospić, 2019, str. 91-103.

²⁸ GDPR, čl. 5.

²⁹ *Ibid.*, čl. 7.

³⁰ *Ibid.*, čl. 16. O izmjenama podataka i pojmu „zaborava“, koji u širem smislu obuhvaća i izmjenu podataka, vidi više u: Pagallo, U.; Durante, M., *Legal Memories and the Right to Be Forgotten*, u: Floridi, L., *op. cit.*, 2014, str. 27.

te na „pravo na zaborav”.³¹ Navedene odredbe reguliraju način zakonite obrade osobnih podataka koja se ne može podvesti pod opis radnje počinjenja kako je opisuje čl. 146. KZ-a, čime se ocrtavaju standardi kojih se treba pridržavati prilikom tumačenja radnje počinjenja „obrade“ u smislu čl. 146. KZ-a s obzirom na to da je GDPR derogirao Zakon o zaštiti osobnih podataka, na koji se Obrazloženje KZ-a iz 2011. referiralo.

2.3. Zaštita osobnih podataka i slikovne snimke pred Europskim sudom pravde

ESP je postupao u različitim slučajevima na temelju Direktive te je kroz svoju praksu iskristalizirao kada je otkrivanje podataka dopušteno. Stoga su uspostavljeni tzv. trostruki kriteriji, koji moraju biti ostvareni da bi otkrivanje podataka bilo dopušteno, a očituje se u postojanju zakonitog cilja, obradi podataka koja mora biti nužna za ostvarivanje zakonitog cilja te temeljna prava i slobode osobe moraju biti razmjernje zakonitom interesu treće strane. Stoga je vidljivo da se ESP vodi načelom razmjernosti i nužnosti prilikom analiziranja slobode pri raspolaganju osobnih podataka pa se navedeno mora procijeniti od slučaja do slučaja, kao što je ozbiljnost stupnja povrede ili starost subjekta obrade.³²

Europski sud pravde utvrdio je što se smatra podatkom. Tako snimka objavljena na kanalu na *Youtubeu* jest osobni podatak u smislu Direktive i ona spada pod automatiziranu obradu osobnih podataka u smislu Direktive. Da bi radnja automatizirane obrade podataka bila dopuštena, potrebno je da se radi o aktivnostima izvršenima isključivo u novinarske svrhe,³³ a to je moguće iako snimatelj nije profesionalni novinar,³⁴ a medij putem kojeg se obrađeni podaci prenose ne mora biti klasičan, poput papira ili radiovalova, nego može biti i elektronički, poput interneta. S obzirom na to da svaka snimka predstavlja i povredu privatnosti snimljenih osoba ako nema pristanka, potrebno je analizirati situacije dopuštene obrade podataka. Da bi takvo postupanje bilo dopušteno u novinarske svrhe,³⁵ potrebno je da su snimanje i objava predmetnog

³¹ GDPR, čl. 17. Boban, M., *Zaštita podataka i pravo na privatnost u informacijskom društvu*, Gospić, 2019, str. 82-83.

³² ECJ, Valsts policijas Rīgas, 4 May 2017, C-13/16, § 56.

³³ ECJ, Satakunnan Markkinapörssi i Satamedia, 16 December 2008, C-73/07, § 60.

³⁴ ECJ, Buivids, 14 February 2019, C-345/17, § 56.

³⁵ U RH Zakon o medijima, NN br. 59/04, 84/11, 81/13, u čl. 21. st. 4. regulira odgovornost nakladnika za štetu, dok je odgovornost za štetu isključena kada je fotografija oštećenika snimljena na javnom mjestu ili je fotografija oštećenika snimljena uz njegovo znanje i pristanak radi objavljivanja, a oštećenik nije zabranio objavljivanje, odnosno ograničio pravo autora fotografije na iskorištavanje djela.

u vezi s nadzornim tijelima i međunarodnom razmjenom podataka⁴² (u daljnjem tekstu: Konvencija o automatiziranoj obradi podataka). Prema čl. 8. EKLJP-a svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja. Javna se vlast neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom⁴³ i ako je u demokratskom društvu nužno⁴⁴ radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira ili gospodarske dobrobiti zemlje te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Čl. 10. EKLJP-a obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti. Naime analizirajući čl. 10. EKLJP-a ESLJP analizira i ograničenje slobode izražavanja propisane zakonom, može li se ograničenjem slobode izražavanja ostvariti legitimni cilj te naposljetku nužnost ograničenja slobode izražavanja u demokratskom društvu.⁴⁵ U navedenim odredbama nigdje se izrijeком ne spominje zaštita osobnih podataka. Međutim odredba čl. 8. EKLJP-a jasno govori kako se javne vlasti obvezuju na poštovanje osobnog života te dopisivanja, što nesumnjivo uključuje zaštitu osobnih podataka ukoliko se osobnim podatkom smatra svaki onaj podatak koji nedvojbeno identificira pojedinca ili je povezan s određenim pojedincem.⁴⁶

U okviru Vijeća Europe usvojen je jedini međunarodno obvezujući dokument za zaštitu podataka u obliku Konvencije o automatiziranoj obradi podataka. Njome se nastoji regulirati međunarodna razmjena podataka. Ona se temelji na prikupljanju i automatskoj obradi podataka sa specifičnim zakoničnim ciljem.⁴⁷ To znači da se podaci prikupljaju i čuvaju samo onoliko koliko je

⁴² NN-MU 4/2005.

⁴³ ECHR, *Amann v. Switzerland*, 16 February 2000, 27798/95, § 56. Stupanj određenosti pravne odredbe ovisi o konkretnoj pravnoj stvari koja je u pitanju. ECHR, *The Sunday Times v. UK*, 26 April 1979, 6538/74, § 49. Ista je situacija u slučaju gdje se zahtijeva da je država, nakon što je ovlasila pravnu osobu da prikuplja i obrađuje podatke, morala ujedno i precizirati ograničenja, odnosno precizno uspostaviti pravila za postupanje. Prema pojedincu odredbe moraju biti jasne kako bi on mogao uskladiti svoje ponašanje u skladu s odredbom ECHR-a, *Vukota-Bojić v. Switzerland*, 18 October 2016, 61838/10, § 77.

⁴⁴ Ovdje je potrebno da se radi o nužnoj društvenoj potrebi, odnosno da je riječ o razmjerno zakonitom cilju. ECHR, *Leander v. Sweden*, 26 March 1987, 9248/81, § 58. Ista se situacija pojavila u slučaju kada je policija zadržala otiske, DNK-uzorke i uzorke stanica, što im je pomoglo u prevenciji kriminala. Ipak, Europski sud za ljudska prava smatra kako čuvanje osobnih podataka mora biti u skladu s ciljem s kojim su ti podaci prikupljeni, stoga ih nije dozvoljeno čuvati za slučaj budućih opasnosti i potreba. ECHR, *S and Marper v. UK*, 4 December 2008, 30562/04 and 30566/04, § 119.

⁴⁵ Rodin, S., *Sudska praksa: Europski sud za ljudska prava*, Hrvatska javna uprava 1 (1999), str. 167-170.

⁴⁶ Klarić, M., *Zaštita osobnih podataka i Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu, 4 (2016), str. 976.

⁴⁷ Gluščić, S., *Prikupljanje, procjena, pohrana, obrada i korištenje podataka*, Policija i sigurnost, 3 (2017), str. 218.

to nužno za pojedinu svrhu.⁴⁸ Konvencija o automatiziranoj obradi podataka propisuje da podaci moraju biti prikupljeni i obrađeni u dobroj vjeri i zakonito, ne smiju se koristiti suprotno svojoj svrsi, moraju biti mjerodavni i ne suvišni u odnosu na svrhe u koje su pohranjeni, točni, te ih je potrebno čuvati u obliku koji dozvoljava identifikaciju osoba.⁴⁹ Osobne podatke može sadržavati pisana ili usmena komunikacija i drugi audiovizualni mediji. Elektronički snimljena informacija i informacija na papiru mogu također biti osobni podatak.⁵⁰ Svrha obrade podataka mora biti definirana prije nego što je obrada započela.⁵¹ Stoga do neovlaštene uporabe podataka može doći ako su podaci sačuvani u odgovarajućem obliku tijekom razdoblja koje je duže nego što nalaže svrha u koju su pohranjeni.⁵² Nema daljnje obrade podataka ako je ona nesukladna originalnoj svrsi obrade podataka, osim ako je daljnja obrada u javnom interesu, ako se radi o statističkim ili znanstvenoistraživačkim svrhama, kada očito nema rizika od zadiranja u privatnost subjekta podataka,⁵³ odnosi se na nužne mjere u demokratskom društvu u svrhu zaštite državne sigurnosti, javne sigurnosti, monetarnog interesa države ili suzbijanja kaznenih djela ili zaštite subjekta podataka ili prava i slobode drugih. ESLJP je pak ustanovio da je pravo na zaštitu osobnih podataka važan dio prava na privatnost⁵⁴ pa ga i analizira u okviru čl. 8. EKLP-a.

3.1. Zaštita osobnih podataka i slikovne snimke pred Europskim sudom za ljudska prava

Prethodno je u radu napomenuta potreba primjene načela razmjernosti. Stoga sud mora utvrditi, analizirajući načelo razmjernosti, granice do kojih se može ograničiti neko pravo ili sloboda. Ako su mjere poduzete radi ograničenja slobode izražavanja razmjerne legitimnom cilju i nužne u demokratskom društvu, miješanje u slobodu izražavanja opravdano je i sloboda izražavanja neće biti povrijeđena.⁵⁵ Za ograničenje slobode prijeko je potrebno vidjeti jesu li za ograničenje navedeni relevantni i dostatni razlozi. Ograničenje prava na slobodu izražavanja mora se razmotriti u kontekstu slučaja u cjelini, uključuju-

⁴⁸ Handbook, *op. cit.*, str. 24.

⁴⁹ Konvencija o automatiziranoj obradi podataka, čl. 5.

⁵⁰ *Ibid.*, čl. 8.

⁵¹ Gluščić, S., *op. cit.*, str. 218.

⁵² Konvencija o automatiziranoj obradi podataka, čl. 5. t. e).

⁵³ *Ibid.* čl. 9. st. 3.

⁵⁴ ECHR, Z v. Finland, 25 February 1997, 22009/93, § 94.

⁵⁵ Prkačin, L., *Sloboda izražavanja u praksi Ustavnog suda – novinarske slobode, on-line.*

ći sadržaj iznesenih podataka, kao i kontekst u kojem je ono nastalo.⁵⁶ Sloboda medija uvjetovana je postupanjem onih koji iznose podatke u dobroj vjeri sukladno novinarskoj etici.⁵⁷

ESLJP se do sada dosta puta susretao sa zahtjevom za zaštitu slikovne snimke kao podatka dobivenog različitim tehničkim uređajima. Pritom je u svrhu utvrđivanja načela razmjernosti ESLJP razvio niz mjerodavnih kriterija koji se moraju uzeti u obzir, osobito doprinos raspravi od općeg interesa, opća poznatost dotične osobe, cilj reportaže, ranije ponašanje dotične osobe, sadržaj, oblik i posljedica objave, način i okolnosti u kojima su informacije dobivene, kao i njihova istinitost.⁵⁸ Do nedozvoljene uporabe osobnih podataka doći će u situacijama kada se podaci predugo čuvaju,⁵⁹ odnosno nerazmjerno cilju u kojem su prikupljeni.

Stoga se ESLJP, kada štiti slikovnu snimku kao osobni podatak, vodi načelom razmjernosti i načelom nužnosti u demokratskom društvu, koje pretpostavlja postojanje „prijeke društvene potrebe“ za ograničenjem prava proklamiranih Konvencijom. Slijedom navedenoga potrebno je prikazati standarde ESLJP-a za interpretaciju načela razmjernosti i nužnosti u demokratskom društvu koji bi, kao takvi, trebali biti recipirani u hrvatsko materijalno zakonodavstvo i praksu.⁶⁰

3.1.1. Slikovno snimanje

S obzirom na dosadašnju praksu ESLJP-a vidljivo je da sud pruža zaštitu slikovne snimke ovisno o osobi koja traži zaštitu. Naime nije ista situacija ako se radi o običnom građaninu čija slikovna snimka dospije u javnost i bude zloupotrijebljena ili o javnoj osobi. Stoga je logično zaključiti da svatko ima pravo na privatnost,⁶¹ samo što se privatnost različito stupnjuje. Jedan od kriterija za razlikovanje jest i to radi li se o javnoj osobi, običnom građaninu koji ulazi u sferu javnog djelovanja ili običnom građaninu u svakodnevnom životu. Stoga će u radu biti prikazana načela razmjernosti i nužnosti u demokratskom društvu koja je utvrdio ESLJP u svojim presudama, a koja su relevantna za zakonodavstvo RH jer je zakonodavac u RH dužan uskladiti propise sa zahtjevima iz EKLJP-a na način kako ih tumači ESLJP i osigurati zaštitu konvencijskih

⁵⁶ ECHR, *Europapress holding d.o.o. v. Croatia*, 22 October 2009, 25333/06, § 54.

⁵⁷ ECHR, *Stoll v. Switzerland*, 10 December 2007, 69698/01, § 103.

⁵⁸ ECJ, *Buivids*, 14 February 2019, C-345/17, § 66.

⁵⁹ ECHR, *Segerstedt-Wiberg and others v. Sweden*, 62332/00, § 89-90.

⁶⁰ O recepciji standarda ESLJP-a u zakonodavstvo RH vidi više u: Vuletić, I., *op. cit.*, str. 132.

⁶¹ Sartor, G., *The Right to be Forgotten: Dynamics of Privacy and Publicity*, u: Floridi, L., *op. cit.*, Springer, 2014, str. 4-9.

prava kroz domaći pravni sustav prihvaćajući načelo razmjernosti i nužnosti u demokratskom društvu.⁶²

3.1.2. Javna osoba

ESLJP je iskristalizirao svoja stajališta prema pitanju slikovnog snimanja kroz nekoliko temeljnih slučajeva, koje i dan danas primjenjuje u svojim presudama kad se radi o javnoj osobi. Tu je uvijek potrebno analizirati je li medijsko uplitanje u privatni život javne osobe bilo nužno u demokratskom društvu. ESLJP kao kriterije uzima u obzir pluralizam i toleranciju, bez kojih nema demokratskog društva.⁶³ Naime ako je informacija o kojoj je riječ privatne i intimne naravi, tada nema javnog interesa za njezinu objavu.⁶⁴ ESLJP je utvrdio potrebu ograničenja slobode izražavanja kada se zadire u identitet osobe, ime osobe, tjelesni i moralni integritet te pravo na život u privatnosti daleko od neželjene pažnje.⁶⁵ Zadovoljavanje puke znatiželje čitatelja vezano za informacije koje se odnose na privatni život javne osobe ne može pridonijeti raspravi o općem društvenom interesu unatoč činjenici što je osoba svima poznata. U tom slučaju pravo na slobodu izražavanja zahtijeva restriktivno tumačenje. Sve navedeno odnosi se i na slikovno snimanje s obzirom na to da do njega često dođe u trenucima kontinuiranog uznemiravanja, što vodi do neadekvatnog zadiranja u privatni život ili se čak pretvara u progon fizičke osobe.⁶⁶ Cilj čl. 8. EKLJP-a jest da osigura osobni razvoj i javnim osobama jer slikovna snimka javne osobe može sadržavati osobne ili intimne informacije o pojedincu ili njegovoj obitelji, kao što je bilo razmotreno u presudi *von Hannover*.⁶⁷ Sud shvaća da je pravo na slobodu izražavanja temeljno pravo u demokratskom društvu te je potrebno za samoostvarenje pojedinaca, pa se stoga pravo na objavljivanje ne odnosi samo na neuvredljivi, pozitivni ili indiferentni sadržaj, nego i na uvredljivi, šokantni i uznemirujući sadržaj.⁶⁸ ESLJP je istaknuo da ne ulazi u načine objektivne i ravnopravne slobode izražavanja, ali mediji ne smiju prijeći granice kojima se narušava reputacija druge osobe te se od medija zahtijeva postupanje u dobroj vjeri te na temelju aktualnih činjenica kako bi

⁶² Krapac, D., Đurđević, Z., Ivičević Karas, E., Bonačić, M., Burić, Z., Presude Europskog suda za ljudska prava protiv RH u kaznenim predmetima, Zagreb, 2013, Predgovor.

⁶³ ECHR, Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France, 22 October 2007, 21279/02 i 36448/02, § 45.

⁶⁴ ECHR, Mosley v. UK, 15 September 2011, 48009/08, § 131.

⁶⁵ ECHR, Smirnova v. Russia, 24 October 2003, 46133/99 i 48183/99, § 95.

⁶⁶ *Ibid.*, § 42.

⁶⁷ ECHR, Von Hannover v. Germany (No. 2), 7 February 2012, 40660/08 i 60641/08, § 97.

⁶⁸ ECHR, Couderc and Hachette Fillipacchi Associes v. France, 10 November 2015, 40454/07, § 88.

se omogućilo objavljivanje pouzdane i precizne informacije u skladu s etičkim načelima novinarstva.⁶⁹ ESLJP također smatra da će javni interes i aktualna društvena potreba⁷⁰ za ostvarivanjem javnog interesa biti najbolje procijenjeni od strane nacionalnog tijela, a tek podredno od ESLJP-a.⁷¹ ESLJP uvijek analizira može li se ograničenjem slobode izražavanja ostvariti zakoniti cilj, koji se očituje u pravu javnosti na informaciju. Iako objavljivanje slikovne snimke ne smije prijeći određenu granicu vezanu za prava drugih ljudi, obveza je medija da sudjeluju u širenju informacija i ideja u javnom interesu jer postoji i pravo javnosti da dobije takve informacije. U suprotnom izdavačko novinarstvo ne bi moglo ostvariti vitalnu ulogu „javnog nadzornika“ (*public watchdog*).⁷² Stoga je sloboda procjene nacionalnih sudova minimalizirana ondje gdje se radi o stvari od javnog interesa.⁷³ Sud je istaknuo kako se pojam javnog interesa ne može tumačiti samo kroz sferu želje javnosti za informacijom o privatnom životu drugih ili kroz čitateljevu želju za senzacionalizmom ili voajerizmom.⁷⁴ Ako slikovne snimke u novinama nastoje zadovoljiti znatiželju određenog kruga javnosti, ali istodobno predstavljaju društvenu potrebu za objavljivanjem, tada je potrebno analizirati kontekst u kojem se objavljuje te vidjeti u kakvu je odnosu s pitanjem javnog interesa. Javni će interes⁷⁵ postojati ako se radi o slikovnoj snimci koja će privući dosta pažnje, posebno ako se radi o informaciji kojom se utječe na dobrobit građana ili života u zajednici, ako bi iz određene slikovne snimke ili informacije mogle proizaći velike kontroverze koje se odnose na važne društvene teme ili jednostavno u slučajevima kada javnost ima pravo biti informirana. Objavljivanje djelomičnih informacija koje imaju za cilj zavarati čitatelja ne predstavlja objavljivanje u svrhu rasprave u javnom interesu te jedino u takvim slučajevima postoji potreba za nužnim ograničenjem u demokratskom društvu.⁷⁶ Ako je sa slikovnom snimkom objavljen i atraktivan naslov koji će privući veću pozornost čitateljstva, časopis zbog toga ne može biti kritiziran ako cilj naslova nije da zavara čitatelja ili „izokrene“ informaciju. Objavljena slikovna snimka ne smije biti klevetnička, pogrdna ili ponižavajuća.⁷⁷ Ipak, ESLJP je razvio shvaćanja koja je više puta ponovio u

⁶⁹ ECHR, Pedersen and Baadsgaard v. Denmark, 19 June 2003, 49017/99, § 78.

⁷⁰ ECHR, Hachette Filipacchi Associes v. France, 14 June 2007, 71111/01, § 43.

⁷¹ Omejec, J., Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi ESLJP, Zagreb, 2014, str. 1242.

⁷² ECHR, Pedersen and Baadsgaard v. Denmark, 19 June 2003, 49017/99, § 71.

⁷³ ECHR, Editions Plon v. France, 18 August 2004, 58148/00, § 44.

⁷⁴ ECHR, Couderc and Hachette Fillipacchi Associes v. France, 10 November 2015, 40454/07, § 93.

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ ECHR, Stoll v. Switzerland, 10 December 2007, 69698/01, § 152.

⁷⁷ ECHR, Couderc and Hachette Fillipacchi Associes v. France, 10 November 2015, 40454/07, § 149.

presudama *Hachette Filipacchi Associés v. France* i *Flinkkilä and Others v. Finland*, prema kojima pojedina javna osoba ni u kojem slučaju ne smije biti uznemirena objavom slikovnih snimki pribavljenih potajno ili na prijevaran način i bez znanja osobe na koju se slikovna snimka odnosi⁷⁸ ili objavom intimnih detalja pribavljenih slikovnim snimkama. ESLJP je stoga utvrdio da je bilo nužno ograničiti slobodu izražavanja u demokratskom društvu ako je potrebno zaštititi zdravlje javne osobe.⁷⁹

3.1.3. Privatna osoba koja ulazi u javnu sferu djelovanja

ESLJP je uspostavio kriterije za objavu slikovne snimke osobe koja je javna osoba i osobe koja se zatekne ili druži s javnom osobom. ESLJP je u više navrata ponovio kako širenje informacija, insinucija ili slikovne snimke o privatnom životu koje je namjeravalo povrijediti osobu o kojoj se izvještava predstavlja povredu prava na privatnost.⁸⁰ Kada ESLJP zahtijeva da je objava informacije bila nužna u demokratskom društvu, to podrazumijeva analiziranje je li postojala društvena potreba za objavom informacije,⁸¹ pa je potrebno analizirati postoji li u nacionalnom zakonodavstvu ograničenje slobode izražavanja. Ipak, onaj tko se druži s javnom osobom iz privatne je sfere ušao u javnu sferu djelovanja. ESLJP je zaključio da je u tom slučaju privatnu osobu potrebno prezentirati u medijima kao pratnju javne osobe i stoga cijela priča treba biti ograničena na odnos s javnom osobom, a ne na njezin privatni život,⁸² jer društveni odnos privatne osobe s javnom osobom u potpunosti je stvar od javnog interesa.

3.1.4. Privatna osoba

Kada je u pitanju fizička osoba koja nije javna osoba, ESLJP daje najviši stupanj zaštite. ESLJP je utvrdio kako se pravo na privatnost odnosi i na situacije izvan vlastitog doma.⁸³ Osoba koja šeta ulicom bit će vidljiva svakom građaninu koji šeta ulicom, stoga ESLJP u tim slučajevima analizira jesu li nacionalna tijela dobro odvagala privatni i javni interes, odnosno može li se

⁷⁸ ECHR, *Von Hannover v. Germany* (No. 2), 7 February 2012, 40660/08 i 60641/08, § 68.

⁷⁹ ECHR, *MGN Limited v. UK*, 18 January 2011, 39401/04, § 137.-138.

⁸⁰ ECHR, *Eerikainen and others v. Finland*, 10 February 2009, 3514/02, § 58.

⁸¹ ECHR, *Flinkkilä and others v. Finland*, 6 July 2010, 25576/04, § 63.-68.

⁸² *Ibid.*, § 84.

⁸³ ECHR, *Peck v. UK*, 28 January 2003, 44647/98, § 85.; ECHR, *P.G. and J.H. v. UK*, 25 December 2001, 44787/98, § 57.

ograničenjem slobode izražavanja ostvariti zakoniti cilj. ESLJP dopušta objavu slikovne snimke privatne osobe jedino uz pristanak ili potpuno prikrivanje njezina identiteta na snimci ako se time na jednak način može poslati poruka javnosti.⁸⁴ ESLJP je pak zaključio kako pravo na privatnost uključuje i zaštitu fizičkog i psihičkog integriteta osobe,⁸⁵ a dio su identiteta i psihičkog integriteta osobe čast⁸⁶ i ugled.⁸⁷ Ipak, da bi ESLJP priznao napad na ugled osobe kao dio identiteta i psihičkog integriteta, odnosno prava na privatnost, povreda prava na privatnost mora biti ozbiljna do određenog stupnja.⁸⁸ Naime EKLJP ne poznaje pojam časti i ugleda, ali ESLJP razmatra navedenu povredu u okviru povrede čl. 8. EKLJP-a. ESLJP smatra da u ovom slučaju postoji pozitivna obveza države da zaštiti pravo na privatnost pojedinca.⁸⁹ Iako čl. 8. EKLJP-a štiti pojedinca od zadiranja javne vlasti u njegovu privatnost, dužnost je države da donese propise kako bi zaštitila zlouporabu slikovne snimke pojedinca od drugih pojedinaca.⁹⁰ Pravo na privatnost podrazumijeva i pravo na zaštitu identiteta⁹¹ i pravo na kontrolu nad daljnjim nadzorom slikovne snimke kako ne bi došlo do ponovne uporabe.⁹² Stoga slikovne snimke predstavljaju osobne i intimne informacije o pojedincu. Ako pak ESLJP dopušta objavu slikovne snimke privatne osobe, tada analizira je li objava slikovne snimke u javnom interesu, odnosno obnaša li osoba ikakve javne funkcije unutar države.⁹³ Ako privatna osoba ne obnaša javne funkcije ili nema javnog interesa za objavu slikovne snimke, ESLJP će utvrditi da objavljivanje slikovne snimke da bi se zadovoljila znatiželja javnosti ne može pridonijeti raspravi u javnosti i za potrebe javnosti i u slučajevima ako je pojedinac poznat javnosti. U takvim slučajevima pravo na izražavanje treba restriktivno tumačiti te je nužno ograničiti slobodu izražavanja u demokratskom društvu. Jednako tako, objava slikovne snimke događaja na mjestu gdje je pristup bio ograničen, odnosno potajno snimanje privatnog okruženja, zabranjeno je.⁹⁴ Stoga, prema ESLJP-u, kriterij je li se osoba sklonila na mjesto daleko od očiju javnosti irelevantan je.⁹⁵ Neće

⁸⁴ ECHR, *Peck v. UK*, 28 January 2003, 44647/98, § 76.-87.

⁸⁵ ECHR, *Bogomolova v. Russia*, 13 November 2017, 13812/09, § 51.

⁸⁶ ECHR, *Sanchez Cardenas v. Norway*, 4 January 2008, 12148/03, § 38.

⁸⁷ ECHR, *Pfeifer v. Austria*, 15 February 2008, 12556/03, § 35.

⁸⁸ ECHR, *A v. Norway*, 9 July 2009, 28070/06, § 64.

⁸⁹ Omejec, J., *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi ESLJP*, Zagreb, 2014, str. 861.

⁹⁰ Martinović, I., Tripalo, D., *Zvučno i slikovno snimanje u kaznenom materijalnom i procesnom pravu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu 2 (2017), str. 508; Dragičević Prtenjača, M., *op. cit.*, str. 179.

⁹¹ ECHR, *Wisse v. France*, 20 December 2005, 71611/01, § 24.

⁹² ECHR, *Reclos and Davourlis v. Greece*, 15 April 2009, 1234/05, § 40.

⁹³ ECHR, *Von Hannover v. Germany*, 24 September 2004, 59320/00, § 25.

⁹⁴ *Ibid.*, § 68.

⁹⁵ *Ibid.*, § 23.

pak biti povrede prava na privatnost ako se radi o privatnoj osobi koja stupa u javnu sferu na temelju svojeg odnosa s javnom osobom te je javnost imala pravo znati gdje se privatna osoba nalazi u određenim slučajevima od javnog interesa.⁹⁶

4. ZAŠTITA PRIVATNOSTI I OSOBNIH PODATAKA U POZITIVNOM HRVATSKOM ZAKONODAVSTVU

4.1. Zakon o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka

Hrvatska je regulirala problematiku GDPR-a Zakonom o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka.⁹⁷ Novosti koje donosi GDPR i Zakon o provedbi Opće uredbe za zaštitu podataka propisuju da se slikovno snimanje može postaviti jedino u svrhu koja je nužna i opravdana za zaštitu osoba i imovine ako ne prevladavaju interesi ispitanika koji su u suprotnosti s obradom podataka putem slikovnog snimanja.⁹⁸ Prema odredbama GDPR-a potrebno je formirati nadzorno tijelo koje će izricati upravne sankcije, što je u RH Agencija za zaštitu osobnih podataka.

Zakonom o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka propisano je da se podaci, odnosno videozapisi, mogu čuvati najviše šest mjeseci od prikupljanja, što znači da je potrebno podatke izbrisati nakon proteka šest mjeseci ili nakon kraćeg vremena ukoliko voditelj obrade tako definira u svojim internim aktima. Naravno, snimke se mogu i dulje čuvati ukoliko je to propisano drugim zakonom i ako se radi o dokazu u sudskom, upravnom, arbitražnom ili drugom istovrijednom postupku.⁹⁹ Kod nadzora javnih površina situacija je specifična. Praćenje javnih površina¹⁰⁰ putem videonadzora dozvoljeno je samo tijelima javne vlasti, pravnim osobama s javnim ovlastima i pravnim osobama koje obavljaju javnu službu samo ako je propisano zakonom, ako je nužno za izvršenje poslova i zadaća tijela javne vlasti ili radi zaštite života i zdravlja ljudi te imovine. Javne web-kamere, koje se često koriste u turističke i reklamne svrhe, dozvoljene su i njihove se snimke smiju uživo prikazivati na internetu dok god se osobe ne mogu izravno prepoznati iz snimke, a tako je i kod uporabe dronova.¹⁰¹ Ipak, ako se primjerice snimi vatrogasca kako spašava skupinu ljudi

⁹⁶ ECHR, Von Hannover v. Germany (No. 2), 7 February 2012, 40660/08 i 60641/08, § 114.-126.

⁹⁷ NN br. 42/18.

⁹⁸ Zakon o provedbi Opće uredbe za zaštitu podataka, čl. 26. st. 1.

⁹⁹ *Ibid.*, čl. 28.

¹⁰⁰ *Ibid.*, čl. 32.

¹⁰¹ Tako bi bilo dopušteno postavljanje kamere na ulazu u stambenu zgradu uz uvjet da kamera obuhvaća površinu i prostor stambene zgrade, a ne javni prostor. Jednako tako i čl. 31. Zakona o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka.

od požara na javnom mjestu te pritom zadobije tjelesne ozljede, to ne znači da je vatrogasac odlučio objaviti slikovnu snimku svojeg ozljeđivanja javnosti. Ovdje se radi o osjetljivim podacima i za njih je, unatoč odredbi čl. 9. st. 2. toč. e) GDPR-a, potreban pristanak i ako su se ti događaji odvijali javno.¹⁰²

U Zakonu o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka propisane su upravne novčane kazne za nepoštivanje odredbi o videonadzoru. U čl. 51. upravne novčane kazne u iznosu do 50 000 kuna propisane su za (t. 1.) voditelja obrade i izvršitelja obrade koji ne označe objekt, prostorije, dijelove prostorije te vanjsku površinu objekta; (t. 2.) voditelja obrade i izvršitelja obrade koji ne uspostave automatizirani sustav zapisa za evidentiranje pristupa snimkama videonadzora; te (t. 3.) voditelja obrade i izvršitelja obrade koji snimke iz sustava videonadzora koriste suprotno svrsi koja je nužna i opravdana za zaštitu osoba i imovine ako ne prevladavaju interesi ispitanika koji su u suprotnosti s obradom podataka putem videonadzora. Prve dvije točke odnose se na tehničke preduvjete, dok toč. 3. podrazumijeva razmjernost između prava na privatnost i potrebe obrade podataka. Čl. 38. Zakona o provedbi Opće uredbe propisuje da će, ako pri provedbi nadzora dođe do saznanja ili budu pronađeni predmeti koji upućuju na počinjenje kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti, ovlaštene osobe u najkraćem roku izvijestiti nadležnu policijsku postaju ili državnog odvjetnika.

4.2. Kazneni zakon

4.2.1. Neovlašteno slikovno snimanje

4.2.1.1. Poredbenopravni prikaz

Neovlašteno slikovno snimanje u RH normirano je po uzoru na poredbena zakonodavstva. U SR Njemačkoj čl. 201.a StGB-a propisuje kao kažnjivu povredu privatnosti snimanjem fotografija.¹⁰³ Kazneno djelo čini osoba koja neovlašteno snimi ili proslijedi sliku druge osobe koja se nalazi u stanu ili prostoru posebno zaštićenom od pogleda te time naruši privatnost te osobe. Naglasak je na povredi privatnosti druge osobe, a isključenje protupravnosti moguće je jedino uz pristanak osobe koju se snima ili prema odredbama posebnih zakona.¹⁰⁴ Naime i ako je slikovno snimanje učinjeno uz dopuštenje osobe koju se snima, to ne znači da osoba ima dopuštenje i za prosljeđivanje navedene snimke. Vidljivo je da se i u SR Njemačkoj propisuje kao kažnjivo

¹⁰² Handbook, *op. cit.*, str. 162.

¹⁰³ Dragičević Prtenjača, M., *op. cit.*, str. 187.

¹⁰⁴ Schönke, A, Schröder, H., Strafgesetzbuch Kommentar, München, 2010, str. 1807.

snimanje i na javnom mjestu druge osobe u stanju bespomoćnosti ili ako je snimka prikladna naštetiti reputaciji snimane osobe.¹⁰⁵

U Švicarskoj je propisano kao kazneno djelo u čl. 179quarter StGB-a povreda tajnosti ili privatnosti napravama za slikovno snimanje, a potrebno je da počinitelj (st. 1.) promatra ili snima iz tajne domene ili prikuplja takve informacije iz privatne domene druge osobe koje nisu direktno dostupne. Počinitelj je i ona osoba (st. 2.) koja proslijedi tako dobivenu informaciju trećima ako zna ili može pretpostaviti da je informacija dobivena kaznenim djelom iz st. 1. U st. 3. propisano je kao kažnjivo pohranjivanje ili dopuštanje trećim osobama pristupa snimci za koju zna ili je mogao pretpostaviti da je pribavljena kaznenim djelom iz st. 1.¹⁰⁶

U Sloveniji je u čl. 138. KZ-1 propisano kazneno djelo neovlaštenog slikovnog snimanja, koje se odnosi na neovlašteno snimanje ili stvaranje snimke drugoga ili prostora bez njegova pristanka, a pritom se osjetno zadire u njegovu privatnost. Radnja počinjenja propisana je alternativno, pa se onda i pokazivanjem ili stavljanjem snimke na neki drugi način na raspolaganje trećoj osobi ostvaruje st. 1.¹⁰⁷

4.2.1.2. Kazneni zakon Republike Hrvatske

U RH čl. 144. KZ-a normirao je neovlašteno slikovno snimanje kao zadiranje u privatnost osobe koja se nalazi u privatnim prostorima ili drugim prostorima koji su zaštićeni od pogleda ili ukoliko se takva snimka uporabi ili učini dostupnom trećim osobama. Prvi je stavak tog kaznenog djela *delictum communium*, a ako se kao počinitelj pojavi osoba u obavljanju službe ili javne ovlasti, tada djelo postaje kvalificirano. Djelo se može počiniti s namjerom jer nehaj kao kažnjivi oblik krivnje nije propisan kao kažnjiv. Stoga je dovoljna i neizravna namjera. Radnja počinjenja jest snimanje ili uporaba snimke ili davanje drugoj osobi slike ili snimke na kojoj je osoba snimljena u prostoru zaštićenom od pogleda.¹⁰⁸ To je kazneno djelo materijalno kazneno djelo jer je posljedica povreda privatnosti pojedinca.¹⁰⁹ U biće kaznenog djela ne ulazi

¹⁰⁵ Martinović, I., Tripalo, D., *op. cit.*, str. 508.

¹⁰⁶ Donatsch, A. Schweizerisches Strafgesetzbuch und JStG, Zürich, 2010, str. 331.

¹⁰⁷ <https://zakonodaja.com/zakon/kz-1/138-clen-neupravliceno-slikovno-snemanje>, preuzeto 27. 1. 2020.

¹⁰⁸ Vidi više Munivrana Vajda, M., u: Cvitanović, L., Derenčinović, D., Turković, K., Munivrana Vajda, M., Dragičević Prtenjača, M., Maršavelski, A., Roksandić Vidlička, S., *op. cit.*, str. 172.

¹⁰⁹ Dragičević Prtenjača, M., *op. cit.*, str. 177.

slikovna snimka koja je učinjena na javnom mjestu.¹¹⁰ Tim se kaznenim djelom odredio pojam privatnog prostora, čime se štiti privatnost unutar doma ili drugog prostora zaštićenog od pogleda, što je različito od prakse ESLJP-a.¹¹¹ Kad se uspoređi čl. 144. KZ-a i zaštita prava na privatnost kako je jamči članak 8. EKLJP-a i praksa ESLJP-a koja je oživotvorila značenje članka 8., vidljivo je da EKLJP jamči zaštitu privatnosti pojedinca bez obzira na to gdje se on nalazio, i to od svih vrsta zadiranja u sve sfere njegove privatnosti.¹¹²

U okviru tog poglavlja svakako je potrebno analizirati i čl. 51. t. 3. Zakona o provedbi Opće uredbe za zaštitu podataka, koji propisuje upravne novčane kazne i opisuje njihovo biće. Ta točka propisuje kažnjivim korištenje snimke iz sustava videonadzora suprotno čl. 28. st. 2. ovoga Zakona. Stoga se ta odredba dijelom preklapa s čl. 144. KZ-a te tu može doći u pitanje načelo *ne bis in idem*, čiju povredu GDPR naročito nastoji izbjeći. Svakako bi čl. 51. t. 3. trebalo tumačiti na način da predstavlja lakše kažnjive radnje, pa bi onda čl. 51. toč. 3. trebalo primijeniti kad se radi o zadiranju u privatnost, a kazneno djelo čl. 144. KZ-a kad se radi o osjetnom, odnosno značajnijem zadiranju u privatnost.¹¹³ Naime radnja korištenja snimki suprotno svrsi koja je nužna i opravdana za zaštitu osoba i imovine, ako ne prevladavaju interesi ispitanika koji su u suprotnosti s obradom podataka putem videonadzora (čl. 51. t. 3), protupravna je te se kao takva može dijelom supsumirati pod čl. 144. KZ-a, odnosno samo u dijelu koji se odnosi na neovlašteno slikovno snimanje u stanu ili prostoru posebno zaštićenom od pogleda. Ipak, treba naglasiti da čl. 51. t. 3. prihvaća načelo razmjernosti i nužnosti pri zaštiti osobnih podataka ustanovljenih europskim sudištimama i GDPR-om, za razliku od čl. 144. KZ-a. Stoga se pod čl. 144. KZ-a ne može supsumirati širi krug radnji, kao što je primjerice sama objava slikovne snimke pribavljene na javnom mjestu, ali sukladno načelu razmjernosti i nužnosti i takva objava zahtijeva pravnu zaštitu u određenim slučajevima. Slijedom navedenoga, kao jedini kriterij razlikovanja upravnih kažnjivih radnji i kaznenih djela ostaje nam stupanj povrede prava privatnosti. Stoga ako se radi o lakšoj povredi prava privatnosti, počinitelja bi trebalo kazniti za upravnu kažnjivu radnju, a ako su ispunjena sva obilježja kaznenog djela neovlaštenog slikovnog snimanja, onda bi djelo trebalo kvalificirati kao kazneno djelo.

¹¹⁰ Vidjeti Obrazloženje KZ-a iz 2011. godine i presudu Ustavnog suda U-III-4365/2005, prema kojoj se slikovne snimke pribavljene snimanjem na javnim površinama mogu objavljivati.

¹¹¹ Vidjeti kriterije u poglavlju 3.1., kojima se ESLJP vodi kada odlučuje postoji li povreda prava na privatnost.

¹¹² Dragičević Prtenjača, M., *op. cit.*, str. 185.

¹¹³ Kazneni zakonik u SR Njemačkoj govori o povredi najintimnije sfere privatnosti. Ipak, ni taj pojam nije u potpunosti jasan ako se pod njega ne može supsumirati čitanje u vlastitom domu ili priprema jela. Suprotno Munivrana Vajda u: Cvitanović, L., Derečinović, D., Turković, K., Munivrana Vajda, M., Dragičević Prtenjača, M., Maršavelski, A., Roksandić Vidlička, S., *op. cit.*, str. 173.

4.2.2. *Nedozvoljena uporaba osobnih podataka*

4.2.2.1. Poredbenopravni prikaz

Uzimajući u obzir različitu regulativu nedozvoljene uporabe osobnih podataka, u poredbenim su sustavima propisani jedno ili više kaznenih djela koji štite osobne podatke. U SR Njemačkoj u čl. 202.a StGB-a propisano je nezakonito prikupljanje posebno zaštićenih podataka, dok je u čl. 202.b StGB-a kao kažnjivo propisano nezakonito presretanje podataka tehničkim uređajima. Čl. 202.c propisuje kao kažnjive pripreme radnje prethodna dva kaznena djela. Međutim navedeno prikupljanje i presretanje podataka odnosi se na softvere, lozinke i kodove, tj. tehničko-informacijske uređaje, pa se onda neovlašteno slikovno snimanje ne može supsumirati pod navedena kaznena djela.¹¹⁴

U Švicarskoj je u čl. 179septies StGB-a propisano kazneno djelo zloupotrebe telekomunikacijskih uređaja, a čl. 179novies StGB-a propisuje kazneno djelo neovlašteno pribavljanje zaštićenih osobnih podataka ili osobnih profila koji nisu javno dostupni iz baza podataka (registratori, akti ili računalni sustavi).¹¹⁵ Stoga je čl. 179quarter StGB-a povreda tajnosti ili privatnosti napravama za slikovno snimanje samostalno kazneno djelo jer čl. 179novies StGB-a propisuje kazneno djelo neovlašteno pribavljanje zaštićenih osobnih podataka ili osobnih profila koji nisu javno dostupni iz već postojećih baza podataka.

U Sloveniji je predviđeno kazneno djelo u čl. 143. KZ-1 zlouporaba osobnih podataka. To kazneno djelo čini svatko tko protivno uvjetima u zakonu ili privoli osobe na koju se ti podaci odnose sudjeluje u javnoj objavi podataka ili ih javno objavi.¹¹⁶ Ovdje zakonodavac daje naglasak na javnu objavu podataka. Stoga ipak postoji razlika između čl. 138. KZ-1 i ovog članka jer se ovo kazneno djelo odnosi na javnu objavu podataka.

4.2.2.2. Kazneni zakon Republike Hrvatske

U čl. 146. KZ-a zakonodavac regulira kao kažnjivo prikupljanje, obrađivanje ili korištenje osobnih podataka fizičkih osoba protivno uvjetima određenima u zakonu. Ovdje se zakon primarno referirao na Zakon o zaštiti osobnih podataka, koji više nije na snazi i koji je sada zamijenio GDPR. Upravo navedeni zakon, odnosno sada GDPR, relevantni su i za čl. 144. KZ-a jer čl. 144. KZ-a navodi tko „neovlašteno slikovno snimi“. Izraz neovlašteno u čl.

¹¹⁴ Schönke, A, Schröder, H., Strafgesetzbuch Kommentar, München, 2010, str. 1820.

¹¹⁵ Donatsch, A. Schweizerisches Strafgesetzbuch und JStG, Zürich, 2010, str. 335.

¹¹⁶ <https://zakonodaja.com/zakon/kz-1/143-clen-zloraba-osebnih-podatkov>, preuzeto 27. 1. 2020.

144. KZ-a podrazumijeva da nema ovlaštenja te osobe koja se snima ili bez osnove u drugim zakonima, a u ovom se slučaju primarno mislilo na Zakon o kaznenom postupku, Zakon o medijima i druge propise. Zakonodavac je u obliku kvalificiranog kaznenog djela čl. 146. KZ-a zabranio iznošenje osobnih podataka iz RH, za što je dovoljna radnja omogućivanja dostupnosti osobnih podataka drugome ili u svrhu daljnje obrade ili objave ili pribavljanja sebi ili drugome znatne imovinske koristi ili prouzročenja znatne štete.¹¹⁷ Čl. 146. st. 3. KZ-a regulira obradu posebnih kategorija osobnih podataka, tzv. *sensitive data*, koji se odnose na rasno ili etničko podrijetlo, politička stajališta, vjerska ili druga uvjerenja, sindikalno članstvo, zdravlje ili spolni život te osobne podatke fizičkih osoba o kaznenom ili prekršajnom postupku. Iako navedeno kazneno djelo može počinuti bilo tko, ako se kao počinitelj pojavi službena osoba, tada se radi o kvalificiranom obliku djela. KZ pruža zaštitu svim fizičkim osobama, a ne samo građanima RH. Kazneno se djelo može počinuti isključivo s namjerom jer nehajni oblik nije propisan kao kažnjiv. Taj je zakonski članak primarno usklađen s izričajem Zakona o zaštiti osobnih podataka, koji više nije na snazi od stupanja na snagu GDPR-a. Slijedom navedenog trebalo bi *de lege ferenda* izvršiti izmjene čl. 146. KZ-a tako da glasi „tko protivno propisima“ umjesto dosadašnjeg izraza „tko protivno uvjetima određenima u zakonu“ jer je pojam propisi širi i obuhvaća i Konvencije, odnosno GDPR, za razliku od dosadašnjeg izraza „tko protivno uvjetima određenima u zakonu“. Sadašnja formulacija „tko protivno uvjetima određenima u zakonu“ referira se na Zakon o zaštiti osobnih podataka koji više nije na snazi i koji je zamijenio GDPR pa bi onda i čl. 146. KZ-a trebalo prilagoditi zahtjevima GDPR-a, ali i drugih Konvencija, kao što je primjerice EKLJP. Stoga bi bilo prihvatljivije da čl. 146. počinje izrazom „tko protivno propisima“, čime se osigurava ostvarenje europskih standarda u nacionalnom zakonodavstvu. Zakon o provedbi GDPR-a sadrži upravnopravne propise te stoga, kao takav, nije relevantan za Kazneni zakon.

U radu smo vidjeli da je fotografija osobni podatak, a ako je fotografija osobni podatak, onda počinitelj koji neovlašteno drugoga slikovno snimi čini i kazneno djelo nedozvoljene uporabe osobnih podataka.¹¹⁸ U tom je smislu kazneno djelo čl. 144. KZ-a neovlašteno slikovno snimanje *lex specialis* u od-

¹¹⁷ Turković, K.; Maršavelski, A. (ur.), Komentar Kaznenog zakona, Zagreb, 2013, str. 198.

¹¹⁸ Obradu slikovne snimke ne bi trebalo sustavno smatrati obradom posebnih kategorija osobnih podataka jer su one u biti obuhvaćene samo definicijom biometrijskih podataka pri obradi posebnim tehničkim sredstvima kojima se omogućuje jedinstvena identifikacija ili autentifikacija pojedinca. Ispravak Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka).

nosu na čl. 146. KZ-a kazneno djelo nedozvoljene uporabe osobnih podataka. Ovdje treba uzeti u obzir da je za čl. 144. st. 1. KZ-a propisan isti kazneni okvir, tj. kazna do jedne godine, kao i za čl. 146. st. 1. KZ-a. Iznimka je jedino postupanje službene osobe, gdje se prema čl. 144. st. 2. KZ-a može kazniti kaznom zatvora do tri godine, a u čl. 146. st. 4. KZ-a kaznom od šest mjeseci do pet godina. Postavlja se pitanje zašto je raspon kazne za neovlašteno slikovno snimanje za službenu osobu do tri godine, a za nedozvoljenu uporabu osobnih podataka do pet godina kada znamo da je slikovna snimka ujedno i osobni podatak. Postavlja se pitanje zašto bi slikovna snimka uvijek predstavljala blaži oblik povrede privatnosti u odnosu na druge osobne podatke kada i iz neovlaštenog slikovnog snimanja mogu proizaći nesagledive posljedice kao i kod neovlaštene uporabe drugih osobnih podataka.

Sada se postavlja pitanje bi li zakonodavac trebao brisati čl. 144. KZ-a kao suvišan. Naime mogu li se sve radnje čl. 144. KZ-a supsumirati pod čl. 146. KZ-a? Radnje počinjenja u čl. 146. opisane su kao prikupljanje, obrada i korištenje. Ako analiziramo čl. 4. GDPR-a, vidjet ćemo da radnja obrade, kao viši pojam, obuhvaća prikupljanje i korištenje osobnih podataka kao niže pojmove. Naime u GDPR-u obrada se definira kao svaki postupak ili skup postupaka koji se obavljaju na osobnim podacima ili na skupovima osobnih podataka, bilo automatiziranim bilo neautomatiziranim sredstvima kao što su prikupljanje, bilježenje, organizacija, strukturiranje, pohrana, prilagodba ili izmjena, pronalaženje, obavljanje uvida, uporaba, otkrivanje prijenosom, širenjem ili stavljanjem na raspolaganje na drugi način, usklađivanje ili kombiniranje, ograničavanje, brisanje ili uništavanje. Slijedom navedenoga vidljivo je da je radnja slikovnog snimanja obuhvaćena pojmom obrade u smislu GDPR-a jer podrazumijeva bilježenje, odnosno pohranu podataka. Iako zakonodavac u čl. 146. KZ-a i GDPR-a u čl. 4. koristi trajni glagol „prikuplja“, čime se sugerira da je potrebno poduzimanje više radnji počinjenja, vidljivo je da je dovoljna barem jedna radnja počinjenja jer se u početku definicije GDPR referira na „svaki postupak ili skup postupaka“. Naime prema čl. 144. KZ-a dovoljna je i jedna radnja slikovnog snimanja. Stoga bi bilo ispravno da se kazneno djelo čl. 146. KZ-a izmijeni na način da glasi: „nedozvoljena obrada osobnih podataka“ i da to kazneno djelo čini „tko protivno propisima obrađuje osobne podatke fizičkih osoba, kaznit će se...“, a pojam obrade tumačio bi se na način da je dovoljno poduzimanje i jedne radnje kako opisuje GDPR u čl. 4. Time se radnja počinjenja slikovnog snimanja može supsumirati pod obradu podataka čl. 146. KZ-a. Radnje počinjenja u čl. 146. KZ-a koje su opisane kao prikupljanje i korištenje osobnih podataka mogle bi se brisati jer su navedene radnje obuhvaćene pojmom obrade podataka.

Ipak, moguće je na tu problematiku gledati i s drugog aspekta. Naime uzimajući u obzir česte izmjene pravne regulative u EU-u i u RH, pitanje je je li opravdano izmijeniti čl. 146. KZ-a tako da ga se učini u potpunosti ovisnim o

GDPR-u ili je bolje zadržati postojeće rješenje kada nije potrebno postojanje neke dodatne zakonske regulative koja regulira pitanje prikupljanja, obrađivanja ili iznošenja podataka. Takvo je stajalište primjenjivo i na čl. 144. KZ-a. Jednako tako tu je problematiku moguće promatrati s aspekta da je čl. 144. *lex generalis* u odnosu na čl. 146. Naime da bi se radilo o kaznenom djelu iz čl. 146., mora postojati kršenje blanketnog propisa temeljem kojega se podaci prikupljaju, pa tako i slikovne snimke, što proizlazi iz sintagme 'tko protivno uvjetima određenim u zakonu'. Za postojanje kaznenog djela iz čl. 144. KZ-a ne treba prethodno postojati neka osnova, tj. povreda neke osnove, to može biti bilo kada kada je snimanje neovlašteno, a neovlašteno nije samo kada nema temelja u nekom zakonu, nego i onda kada se snima osoba koja nije dala suglasnost, odnosno bez njezine suglasnosti. Utoliko se može promatrati da je čl. 144. širi (*lex generali*) od čl. 146. KZ-a. Jednako tako ta se problematika može razmatrati s aspekta da se kod čl. 146. KZ-a radi o tome da tu obradu vrši u pravilu neko tijelo koje prikuplja podatke (što može proizlaziti iz sintagme „tko protivno uvjetima određenim u zakonu“), a kod čl. 144. KZ-a nema toga određenja te bilo tko može snimiti drugu osobu u stanu.

5. ZAKLJUČAK

U radu smo vidjeli kako hrvatski zakonodavac pruža zaštitu slikovne snimke kroz kaznenopravne (KZ) i upravnoopravne propise (Zakon o provedbi GDPR-a). Da bi se izbjegla povreda načela *ne bis in idem*, potrebno je, kao i povodom presude Maresti protiv RH, prepustiti odluku Državnom odvjetništvu, a tek podredno Agenciji za zaštitu osobnih podataka. Slijedom navedenoga AZOP bi trebao o svim spornim slučajevima s kojima se susreće obavijestiti Državno odvjetništvo.

Postavlja se pitanje štiti li hrvatski zakonodavac adekvatno privatnost s obzirom na to da mnogi autori¹¹⁹ smatraju da je odredba čl. 144. st. 1. KZ-a prerestriktivna u odnosu na praksu ESLJP-a i ESP-a. Naime da bi postojala zaštita prema čl. 144. KZ-a potrebno je da se osoba nalazila u stanu ili prostoru posebno zaštićenom od pogleda. Ipak, ako uzmemo u obzir da je cilj hrvatskog zakonodavca uskladiti praksu hrvatskih sudova s propisima i praksom ESLJP-a i ESP-a, tada bi odredba čl. 144. KZ-a bila suvišna jer je u jednom dijelu prerestriktivna. Naime ESLJP i ESP utvrđuje povredu privatnosti kroz više kriterija, pa tako uzima u obzir osobito doprinos raspravi od općeg interesa, opću poznatost dotične osobe, cilj reportaže, ranije ponašanje dotične osobe, sadržaj, oblik i posljedice objave, način i okolnosti u kojima su informacije

¹¹⁹ Dragičević Prtenjača, M., *op. cit.*, str. 195; Martinović, I, Tripalo, D., *op. cit.*, str. 508.

dobivene, kao i njihovu istinitost, a sve kroz načelo razmjernosti i nužnosti u demokratskom društvu. Svakako su to kriteriji kojih se hrvatski zakonodavac ne pridržava normirajući čl. 144. KZ-a Neovlašteno slikovno snimanje, a slikovno snimanje na javnom mjestu samo je jedan od njegovih oblika. Uzimajući u obzir da bi se učinak dokumenata Europske unije i Vijeća Europe mogao ostvariti kroz izmijenjeni čl. 146. KZ-a koji bi regulirao nedozvoljenu obradu osobnih podataka, mišljenja sam da je čl. 144. neovlašteno slikovno snimanje u KZ-u RH suvišan jer je kao takav prerestriktivan, ali i *lex specialis* u odnosu na čl. 146. KZ-a, koji bi pak bolje i na adekvatan, a i prema judikaturi europskih sudova zadovoljavajući način štiti slikovnu snimku kao osobni podatak.

Ratio legis zakonodavca bilo je predvidjeti kazneno djelo čl. 144. KZ-a kao blaži oblik snimanja.¹²⁰ Međutim kad zakonodavac govori blaži oblik snimanja, jedino drugo kazneno djelo koje uzima u obzir jest ono iz čl. 143. KZ-a Neovlašteno zvučno snimanje i prisluškivanje. Čl. 146. KZ-a za temeljni oblik predviđa isti kazneni okvir kao i čl. 144. KZ-a, a tak ako je počinitelj službena osoba, radi se o težem obliku povrede privatnosti, za koji je zapriječena teža kazna nego za čl. 144. st. 2. KZ-a. Stoga nije opravdano *a priori* slikovnoj snimci kao osobnom podatku davati lakšu zaštitu ako je počinitelj službena osoba od slučaja ako je počinitelj kao službena osoba zlorabio druge osobne podatke, nego treba dopustiti sudu da *in concreto* procijeni stupanj povrede privatnosti te izrekne odgovarajuću kaznenopravnu sankciju.

LITERATURA:

1. Boban, M., Zaštita podataka i pravo na privatnost u informacijskom društvu, Gospić, 2019.
2. Cvitanović, L., Derenčinović, D., Munivrana Vajda, M. i dr., Kazneno pravo – Posebni dio, Zagreb, 2018.
3. Čapeta, T., Rodin, S., Osnove prava Europske unije, Zagreb, 2009.
4. Donatsch, A. Schweizerisches Strafgesetzbuch und JStG, Zürich, 2010.
5. Dragičević Prtenjača, M., Kaznena djela neovlaštenog zvučnog snimanja i prisluškivanja te neovlaštenog slikovnog snimanja s osvrtom na praksu Europskog suda za ljudska prava i elaboracijom pojmova privatnosti i neovlaštenosti, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, 1/2014.
6. Đurđević, Z., Lisabonski ugovor: Prekretnica u razvoju kaznenog prava u Europi, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu 2 (2008).
7. Floridi, L., Protection of Information and the Right to Privacy – A New Equilibrium, Springer, 2014.
8. Galetta, A., De Hert, P., A European Perspective on data protection and access rights, preuzeto s: https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-319-47573-8_3, 1. srpnja 2018.
9. Gluščić, S., Prikupljanje, procjena, pohrana, obrada i korištenje podataka, Policija i sigurnost 3 (2017).

¹²⁰ Turković, K., Maršavelski, A. (ur.), *op. cit.*, str. 196.

10. Handbook on European data protection law, Luxembourg, 2018.
11. Horvatić, Ž. (ur.), Rječnik kaznenog prava, Zagreb, 2002.
12. Josipović, I., Hrgović Novak, K., Načelo ne bis in idem u kontekstu prekršajnog, kaznenog i upravnog prava, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2016.
13. Krstulović Dragičević, A., Sokanović, L., Načelo zakonitosti pred izazovima europskog kaznenog prava, Zbornik radova s međunarodnog savjetovanja „Europeizacija kaznenog prava i zaštita ljudskih prava u kaznenom postupku i postupku izvršenja kaznenopravnih sankcija“, Split, 2017.
14. Klarić, M., Zaštita osobnih podataka i Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu, 4 (2016).
15. Krapac, D., Đurđević, Z., Ivičević Karas, E., Bonačić, M., Burić, Z., Presude Europskog suda za ljudska prava protiv RH u kaznenim predmetima, Zagreb, 2013.
16. Martinović, I., Tripalo, D., Zvučno i slikovno snimanje u kaznenom materijalnom i procesnom pravu, HLJKPP, 2/2017.
17. Novoselec, P., Opći dio kaznenog prava, Osijek, 2016.
18. Novoselec, P., Bojanić, I., Opći dio kaznenog prava, Zagreb, 2013.
19. Omejec, J., Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi ESLJP, Zagreb, 2014.
20. Prkačin, L., Sloboda izražavanja u praksi Ustavnog suda – novinarske slobode, preuzeto s: <https://www.edusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=30203>, 20. siječnja 2020.
21. Rodin, S., Sudska praksa: Europski sud za ljudska prava, Hrvatska javna uprava 1 (1999).
22. Schönke, A., Schröder, H., Strafgesetzbuch Kommentar, München, 2010.
23. The right to privacy in the digital age, Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2014.
24. Turković, K., Maršavelski, A. (ur.), Komentar Kaznenog zakona, Zagreb, 2013.
25. Vuletić, I., Recepcija europskih kaznenopravnih tekovina u hrvatskome materijalnom kaznenom pravu, HAZU – Europska budućnost hrvatskoga kaznenog pravosuđa, Zagreb, 2018.
26. Zarza, A. G., Exchange of Information and Data Protection in Cross-border Criminal Proceedings in Europe, Springer, 2013.

Summary

IMAGE RECORDINGS AS PERSONAL DATA

The paper focuses primarily on photography by analysing it through the notion of personal data and the admissibility of data processing as understood by the documents in force of the European Union and the Council of Europe. Since unauthorised use of photography can impair the right to privacy, it is necessary to analyse the privacy boundaries in accordance with the European Court of Justice and the European Court of Human Rights. In addition, the paper analyses the reach of Art. 144 of the Criminal Code on unauthorised image recording and Art. 146 on the unauthorised use of personal data as a criminal offence that protects photography as personal data but also the right to privacy as these offences are found at the head of the criminal offences against privacy. It is pointed out that there is a need to amend the provisions of the Criminal Code in order to revive the privacy standards established by European courts.

Keywords: unauthorised image recording, unauthorised use of personal data, European law, punishable actions